

Іванюк Р.В.

адвокат,

АО «Бобровніков, Іванюк та партнери»;

аспірант,

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича

СТАН ТА МЕХАНІЗМИ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ШИРОКОМАСШТАБНОГО ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ

російська федерація, неодноразово ставала порушником міжнародного права, та така поведінка росії є своєрідною спадщиною політики СРСР по відношенню до держав Східної та Центральної Європи, особливо колишніх республік СРСР, таких як Грузія, Молдова, Україна.

Повномасштабна агресія російської федерації проти України в лютому 2024 року стала ще одним яскравим доказом нехтування норм міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини, поставила дії росії в зону особливої уваги правоохоронних органів України та міжнародних організацій. а українська влада звернулася до міжнародних судових інстанцій з чисельними позовами проти російської федерації та її керівників, посиляючись на порушення прав людини та міжнародного гуманітарного права.

Міжнародне гуманітарне право – система міжнародно визнаних правових норм і принципів, що застосовуються під час збройних конфліктів, встановлюють права і обов'язки суб'єктів міжнародного права щодо заборони чи обмеження використання певних засобів і методів ведення збройної боротьби, забезпечення захисту жертв конфлікту та визначають відповідальність за порушення цих норм [1].

Загальна декларація прав людини (1948), Європейська конвенція про права людини (1950) та Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (1966) – це міжнародно-правові акти, прийняття яких значно посилило ідею користування всіма особами природними невід'ємними правами людини як у мирний час, так і під час війни.

В основі формування та функціонування міжнародного гуманітарного права лежать зусилля багатьох держав, які особливо активізувались після другої світової війни з прийняттям Женевських та Гаагських конвенцій і протоколів до них, а також нормативні акти в сфері захисту та дотримання прав людини, що сформовані в межах ООН.

Норми міжнародного гуманітарного права не замінюють собою норм і положень права прав людини, але у період збройного конфлікту вони набувають пріоритетності як більш спеціальні, більш пристосовані до умов війни. МГП захищає ті ж права людини, що і право прав людини, але за умов збройного конфлікту МГП більш ефективним та має ще й превентивний характер.

У 2019 р. Росія вийшла з Першого протоколу до Женевських конвенцій, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, блокуючи роботу Міжнародної гуманітарної комісії зі встановлення фактів своїх злочинів у Сирії та згодом в Україні. Однак частковий вихід РФ із механізму Женевських конвенцій не означає зняття відповідальності з країни-агресорки за порушення норм міжнародного гуманітарного права та воєнні злочини під час війни в Україні [2].

Офіс Генерального прокурора разом з українськими та міжнародними партнерами створив ресурс (<https://warcrimes.gov.ua>) для належного документування воєнних злочинів та злочинів проти людяності, скоєних російською армією в Україні. На 04.04.2024 р. зафіксовано 129189 злочинів агресії та воєнні злочини та 16903 злочини – посягання на національну безпеку.

Збройний конфлікт, який продовжує тривати, призвів до широкого кола порушень прав людини як цивільних осіб, так і учасників бойових дій, включаючи права на життя, свободу та особисту недоторканність. Сам факт вторгнення Росії в Україну є злочином агресії згідно з МКС, а також порушенням Статуту ООН.

У міжнародному праві склалися механізми, що захищають законні права та інтереси держав і дозволяють говорити про охоронну функцію міжнародного права, яка не підтримується матеріальною силою, а здійснюється за рахунок впливових міжнародних суб'єктів і є, в основному, міжнародною політикою, що провадиться за допомогою інших засобів [3–5].

На думку багатьох спеціалістів в сфері міжнародного гуманітарного та кримінального права, є всі ознаки, які вказують на системний та не випадковий характер воєнних злочинів, що були скоєні російською федерацією за останні десятиліття: у Чечні, Грузії, Україні та Сирії, і знов здійснюються в Україні.

Слід зазначити, що ці злочини не мають терміну давності, а тому рано чи пізно вони обов'язково стануть предметом міжнародного судового розгляду, а винні особи – будуть покарані [6].

Адже розслідування воєнних злочинів і притягнення винних до відповідальності є зобов'язанням нашої держави за міжнародним гуманітарним правом.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України» із змінами : Наказ Міністерства оборони України від 23.03.2017 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>
2. Які закони та звичаї війни порушує Росія в Україні? URL: <https://ukrainer.net/porusheni-zakony/>
3. Кононенко В. П. Вирішення територіальних спорів Міжнародним Судом ООН: теорія і практика : монографія. Київ-Одеса : Фенікс, 2018. С. 19.
4. Onyshchuk I. Formalization of Human rights to dignified living conditions in international and national legal acts. *Philosophy, Economics and Law Review*. 2021. Vol. 1 (2). P. 172–182. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/8224/1/16.pdf>
5. Lyubchik O., Korniienko P., Dzeiko Zh., Zahrebelna N., Zavhorodnii V. On the definition, Content and Essence of the Term «human rights». *Krytyka Prawa. Niezależne Studia Nad Prawem*. 2022. № 14 (1). P. 171–198.
6. Воєнні злочини Росії в світі: від Чечні до Сирії. С. 3. URL: https://mkip.gov.ua/files/pdf/%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B8_%D1%83%D0%BA%D1%80.Pdf